

1

„Kometa“

Ėjo du tūkstančiai šešiolikti arba septyniolikti mūsų Viešpaties metai, kai miestelyje ėmė dėtis keisti dalykai. Taip, taromatą į parduotuvės sieną įdėjo tais pačiais metais, bet šis pasakojimas ne apie tai. Dėl miestelio dydžio, o gal tiksliau – jo mažumo gyventojų taryba ėmė svarstyti, ar imti rašyti miestelio pavadinimą mažąja raide, ar vietoj pavadinimo tiesiog rašyti žodį „Miestelis“, bet iš didžiosios raidės.

– O kur kiti tarybos nariai?! – kumščiu į stalviršį energingai trenkė ilgaplaukis fizinio lavinimo mokytojas Kastytis.

Raudonas sportinis kostiumas su užrašu „mokslas svarbu, bet sportas svarbeu“ plevėsavo ant jo lieso kūno nelyginant vėliava, o chronometras, kabantis jam po kaklu, trankėsi į ten pat kybantį švilpuką ir antrosios vietos medalį, laimėtą seniūnijos sporto šventėje, smiginio rungtyje. Sidabro medalis jam primindavo, kad ne viskas šiame gyvenime dar pasiekta, o švilpukas su chronometru... na, kaipgi be jų! Šita emocija vaizdinė ir garsinė kompozicija esamai situacijai suteikė revoliucinės nuotaikos ir tarsi paryškino iškilusią problemą.

– Vasaros pabaiga – pats darbymetis. Seniūnas, ne paslaptis, vairuoja kombainą, o klebonui Žolinės atlaidai ant nosies, – tvarkydamasis išsitraikiusius plaukus, kiek ramiau pats sau paašškino minėtas mokytojas, mat kultūrnamos salėje daugiau nieko ir nebuvo.

– Tai ar man vienam dabar miestelio likimą nuspręsti?! – vėl pakeltą balsu piktai išpyškino Kastytis, dairydamasis ant grindų pamestos plaukų gumelės.

Per tuščią kultūrnamį nuaidėjęs žodis „miestelis“ ir buvo sprendimas, kaip toliau miestelėnai vadins gyvenvietę tarp dviejų kelio ženklų, kurių vienas žymės Miestelio pradžią, kitas – Miestelio pabaigą.

„O kuo čia dėta kometa?“ – paklausite jus.

Nespėjau paminėti, kad Kastytis nelabai mokėjo rašyti, todėl nusprendė mikliu mažojo piršto paspaudimu garsiškai įrašė į juostinį magnetofoną „Kometa“.

2

Kaip danguje, taip ir Miestelyje

Rojaus sode, ant suoloelio po gluosniais, sėdėjo nuogas Adomas ir nenuogas meškinas Lokys. Juokelis po juokelio ir jiedu kaip reikiant įžeidė vidutinio kūno sudėjimo skruzdėdą arba tapyrą. Gražvydas – toks buvo gyvūno vardas – išraiškingai nusispjovė ir, linguodamas keistos formos galva, viešai koktrėjosi, kaip tokios dangiškos butybės taip žemiškai kalba. Ir dar ruko.

– Jūs, bičiuliai, prisijuokausit, – pasakė nuoga Ieva, kuri tuo momentu priėjo prie suoloelio nešina trijų litrų stiklainiu, sklidinu nefiltruoto obuolių sidro.

Niekuo neapsirengusi Ieva Adomo tąkart nenustebino, o štai Lokį tai nustebino kaip reikiant. Suprato meškinas, kad jei be svambalo, tai meška, o ne meškinas, ir kaipmat nustojo rukti bei keiktis, mat damoms tas nepridera.

Gražvydą nustebino sidras, jį pamatęs, liovėsi spjaudęsis ir pykęs. Keistos formos galvą vis dar lingavo, tik dabar jau su klastinga šypsena.

Sidrą pamatė ir Rojus, iš kurio sodo obuolių ir buvo spaustas šis svaišgusis gėrimas. Nefiltruotas.

– Dieve, Dieve, – pasakė pavargęs Rojus ir liepė visiems nešdintis, kur akys mato. Rojus turėjo stuburą. Dabar dar turėjo ir sidro.

Nešinas karštai rukištos šoninės bryzeliu ir vokišku akordeonu „Weltmeister“, Adomas su visa savo šutve išėjo iš sodo ir braidė po rasotas pievas ir rūkus, kol suprato, kad tokiom sąlygom akys nieko nebemato. Jis sustojo labai netoli tos vietos, kur šįandien pūps Miestelis. Tik Lokys nesustojo, nes nuoga Ieva jam kaip reikiant praplėtė akiratį ir jo akys dabar rodė šiek tiek daugiau.

– Šaukei? – paklausė Dievas ir prisėdo šalia Rojaus.

Nuo rūpesčių sukumpęs senasis gerasis sodininkas pasakojo Dievui, kas ką tik nutikę, o Dievas, savo ruožtu, – kas dar nutiks ateityje. Paskui ir Rojus jau pasakojo apie ateitį ir ilgėjosi akordeono. Kokybiško sidro mat buta. Trys litrai, nefiltruotas.

3

Sakmių sakmė apie akmenį

– Kur jį velnias neša?! – užvertęs galvą į dangų savo gaspadinės paklausė milžinas Rambynas.

Pačiam velniui milžinas neatrodė toks didelis, nes a) kipšas jau buvo gerokai pakilęs virš žemės, b) dar ne tokių didelių dalykų velnias buvo matęs per netrumpą savo amžėlį.

Kalbant apie didelius dalykus, tai duonos kepalas, kurį nešėsi pasivogęs nelabasis, buvo didumo sulig namu, tik ne kampuotas kaip dauguma namų, o apvalinas, kaip duonutei ir priklauso atrodyti. Jeigu tiksliau, tai duonos apvalumas labiau priminė subinę nei pačią duoną, dėl to ir atsirado ši sakmių sakmė.

– Te, ėsk, – kreipėsi milžino gaspadinė Šatrija į savo sugyventinį Rambyną ir parideno ką tik iš krosnies ištrauktą duonos kepalą link jo.

Dėl jau minėto netobulo apvalumo duonos kepalas ėmė ir, pakeitęs kryptį, nuriedėjo nuo stalo ant kėdės, nuo kėdės ant grindų, o tada, visas garuodamas, nuo kalno pro pieningą kažkur link Merkinės.

– Velniai griebtų! – užriaumojo alkanas Rambynas, o laukuose dirbantys valstiečiai pagalvojo, jog dangus griūva. Šatrija pagalvojo, kad tuoj nutiks smurtas artimoj aplinkoj, o pats Rambynas pagalvojo, kad jo boba ližės griebėsi norėdama iškepti naują duonos kepalą.

Tuo metu Nemune žvejojęs velnias išgirdo tariant jo vardą be reikalo ir, metęs meškeres, abiem rankom griebė riedantį duonos kepalą, kuris jau buvo spėjęs apkibti samanom ir kitokiom voverėm.

Velniui dukart sakyti nereikia.

– Tai kur jį velnias neša?! – vis dar girdėjosi tolstantis milžino Rambyno riaumojimas, bet ir pats kipšas negalėjo atsakyti į šį klausimą, nes net jis nesitikėjo tokio laimikio sulauksiąs. Kur žuvį padėti upių ir ežerų šalyje, tai kiekvienam aišku, o kur gudriai paslėpti šviežią

duonos kepalą, didumo sulig namu, tai jau rimtas galvosūkis net pačiam velniui.

Skraido nelabasis su dar garuojančiu kepalu nuo vieno šalies krašto prie kito ir negali apsispręsti. Skristų už šalies ribų, bet vakaruose jura, o rytuose dar ne tokių velnių pilna.

– Žiūrėkit! – šaukė laukuose dirbantys valstiečiai ir pirštais bei kitais įrankiais rodė į tą pusę, kur velnias savo nešulį skraidino. – Skraidanti šikna! – rėkė jie dzukišku dialektu, o kai toji užpakalio formos duona praskrido pro juos trečią kartą, net didžiausi kaimo optimistai sutiko, jog derliaus šiais metais laukti nereikėtų.

– Garuojanti šikna reiškia pirtį, – nusprendė tąkart lauko darbininkai ir metę šakes su grėbliais patraukė per mišką link artimiausio vandens telkinio, kur didžiausia tikimybė tą pirtį rasti.

„Tai kurgi tas kipšas tą duoną padėjo?“ – paklausite jus.

Atsakau: skrisdamas pro tą vietą, kur šiandien plyti Miestelio dirbami laukai, išgirdo nelabasis akordeono garsus, o priskridęs arčiau dar ir kepašos šoninės kvapą užuodė. O kai su savimi turi kepalą šviežios duonos, tai būk nors ir pats nelabasis, vis vien rasi sau vietos prie šventinio laužo arba krosnies.

Seni žmonės kalba, kad velnias tądien duoną sumaniai į akordeoną išmainė, nes nujautė, jog kepalas greičiau sukietės, nei Adomas su Ieva jį suvalgys. Tie patys senoliai sako, kad kepalas tąkart ne tik sukietėjo, bet ir suakmenėjo, o bijodami išsilaužyti dantis ir, žinoma, Rambyno rūstybės pirmieji žmonės apkasė tą akmenį žemėmis ir taip jį kažkiek paslėpė. Dar ir šiandien jis pūpsa iki pusės sulindęs į dirbamą žemę netoli Miestelio ir vis primena apie save, kai akėčias ar plūgą darbo žmogui sulaužo.

Vis dėlto valstiečiai buvo teisūs sakydami, kad nieko gero tas kepalas neatneš.

